

JUHÁSZ VERONIKA¹**Hagyományörzés pedagógiája Győrújbaráton**

Győrújbarát 10 csoportos óvodájában egyedi pedagógiai program alapján folyik a szakmai munka. Elsődleges prioritást kap a hagyományörzés. A csoportok mindennapjaiban is jelen van a hagyományok ápolása. Projektek keretében ismerkedhetnek a gyerekek a régi ételek készítésével, a régi paraszti udvarok eszközeivel, az ország tájegységeinek táncaival, népviseletével, népzenejével. Ha a gyerekek már kicsi korukban erős gyökereket kapnak, akkor jöhet bármekkora vihar, megfelelő alapjuk lesz, hogy ellenálljanak.

Bevezetés

Mai globalizálódó világunkban az emberek egyre gyökértelenebbé válnak. Nincs kötődés, nincs, vagy felszínes a hagyománytisztelet. Ha a felnőtt generációnál ez hiányzik, akkor a gyerekek esetében hatványozódik. Egy kisgyermek első és legfontosabb közege a családja, ebben a mikroközegben kapja meg az első impulzusokat a külvilágtól, és innen indul felfedező útjára, hogy tapasztaljon, ismerkedjen, okosodjon. Nem mindegy, hogy honnan indulunk, és milyen állomásokon töltünk el hosszabb és rövidebb időt. Az egyik legmeghatározóbb állomás az életünkben az óvodás időszak. Ezek alatt az évek alatt tanulunk a legtöbbet, és érnek bennünket a legmeghatározóbb élmények, amelyek aztán egész életünkre kihatással vannak. Ezért is nagyon fontos, hogy az óvodában folyó szakmai munka a lehető legmagasabb szintű legyen, és nagy hangsúlyt fektessen a múlt megismerésére, a szűkebb és tágabb környezet bemutatására, a magyar és a helyi kultúra hiteles közvetítésére.

Pedagógia és hagyomány

A pedagógia kifejezés hallatán több fogalom is a felszínre kerül, többek között a neveléstudomány, ami az ember céltudatos alakításával foglalkozik. Vizsgálat alá vonja a személyiség alakíthatóságát, fejleszthetőségét, ezek összefüggéseit, ok-okozati tényezőit és törvényszerűségeit, a nevelés alatt érvényesülő tényezőket, ezek rendszerét és

¹ óvodapedagógus III. évfolyamos végzős hallgató, Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar; juhasz.veronika84@gmail.com

hatásmechanizmusait. E fogalom mellett és ezzel párhuzamosan használjuk a pedagógiát, mert magában foglalja mind a nevelés elméletét, mind pedig a gyakorlatát. A pedagógia tárgyát a gyermek alakítása és fejlesztése képezi. A gyermek megtanulja a valóság megismerését és birtokbavételét. Képes lesz a valóság alakítására a művelődés és közéletiség megvalósítása során. Megismeri az emberek közötti kapcsolatok eszközeit, formáit és törvényeit. A pedagógia bevezeti a gyermeket az értékek világába, irányítja az értékrendszer alakulását (Kozma, 2001).

A művészetek alapvetően az érzelmek oldaláról közelítik meg a világ működését. A gyermek érző lény, és ebből adódóan a művészet rendkívül alkalmas a kisgyermek nevelésére. Mivel a gyermek legfontosabb elfoglaltsága és tevékenysége a játék, amin keresztül tapasztalatot szerez és örömforráshoz jut, illetve esztétikai élmény szerzésének az alapját is képezi. Fontos, hogy az önkifejezés lehetősége biztosított legyen a kicsik számára, hisz ennek folyamán számos alapkészség fejlődik, ami elengedhetetlen a kommunikációhoz, alkotáshoz, a befogadókészséghez.

Hogy óvodapedagógusként mennyire lehetünk sikeresek az esztétikai nevelés terén, az nagyon sok tényezőtől függ. Az első és legfontosabb, hogy a gyermek milyen családból jön, milyen mintát lát otthon, és mennyire motiválják a szülei. Fontos, hogy milyen az óvodai környezet, a nevelést végző felnőttek emberi tulajdonságai, fel tudja-e kelteni az érdeklődést, mennyire élményszerű és igényes. Ez a két közeg az, ami eldönti, hogy a gyermeknek milyen esztétikai érzéke lesz, milyen lesz a művészetekhez való hozzáállása. A népi kultúra, a tradíció színessége, egyszerűsége, érzelemgazdagsága közel áll a gyermeki világhoz, ezért a kultúra átadása szempontjából jó alap. A magyar népmesei világ, a népi mondókák nagyon érzelemgazdagok, és fülbemászóak a kisgyermek számára. Élményt jelent a számukra ezek hallgatása, és készíttetés a rövidebb mondókák és dalok megtanulása. A legfontosabb mindennek előtt az, hogy élményhez jussanak a kis óvodások, és érdeklődéssel forduljanak kulturális értékeink, tradícióink iránt (Tarjánné, 2010).

Az óvodapedagógusnak nagy felelőssége van az esztétikai nevelés terén. A művészetekkel kapcsolatban a maximumra és a tökéletességre kell törekednie. Elég időt kell szánni arra, hogy megfelelő idő,- tér,- hang,- tapintás,- színélményt szerezhessenek a gyerekek a különböző tevékenységek során. Segíteni és ösztönözni kell a gyerekeket abban, hogy új megoldásokat keressenek, legyenek új ötleteik, és ezeket variálni tudják, amin keresztül fejlődik kreativitásuk és fantáziájuk. Mind a kultúrának, mind az esztétikának is a legfontosabb közvetítője a nyelv, ezért maximálisan törekedni kell ennek fejlesztésére. Meg kell ismertetni a kicsikkel az egyes művészeti ágak jelrendszerét, sajátos nyelvezetét, hogy mire az óvodás éveik véget érnek, képesek legyenek alapszinten az alkalmazására. Az esztétikai nevelés tervezése során nem

szabad figyelmen kívül hagyni az életkori sajátosságokat, az egyéniséget. A gyerekek különbözőek, más az érdeklődésük, motivációjuk, amit a tervezés során szem előtt kell tartanunk. Vannak olyan tevékenységek, melyeket jobb, ha mikrocsoportban hajtunk végre. A tevékenységeket minél komplexebben, megfelelően körüljárva, logikusan felépítve igyekezzünk irányítani (Tarjáné, 2010).

A népi kultúra értékei hosszú évszázadok alatt alakultak ki. Ezeknek az értékeknek a továbbadása a kultúrát közvetítő pedagógus a feladata. A kultúra elsajátításának legtisztább módja a hagyományok átadása. A hagyomány és a népi kultúra átadása egymással összefüggő, egymásra épülő tevékenységrendszerek folyamán valósul meg. A cél, hogy megalapozzuk a műveltséget és kibontakozhasson a személyiség. Fontos a saját kultúránk tiszteletének a hangsúlyozása és más kultúrák elfogadása és tisztelete. Egy jó pedagógus mindezt észrevétlenül, saját példaadásával és egyéniségével csempészi a kicsik tudatába. Ha a gyermekek közvetlen környezetét vesszük alapul, akkor mindez problémamentesen történik, hisz a természet rendje, az évszakok változása, az ezzel összefüggő hagyományok, hiedelmek a kisgyermek számára könnyen érthetők és követhetők.

Az úgynevezett hagyományos kultúra érdekes és tanulságos különös világgá vált. Olyan műveltségi rétegeket foglal magában, amit nem feltétlenül őriz írás. De egy egészséges társadalom és közösség megbecsüli elődei jó hagyományait, mert azok a régmúltról tanúskodnak, hisz ezekből számos tudományos és történelmi ismeretet, vagy egyszerűen gyönyörködtető élményeket meríthet. Valójában ez a kultúra az, amit a néprajztudomány vizsgál, és figyelme kiterjed a mindenkori, hagyományos életmódot folytató közösségekre. A néprajz messze világokkal is összeköt, és arra tanítja az embereket, hogy az elfogultságot és gyűlölködést legyőző testvéri érzés csak akkor tartalmas és időálló, ha más népek, távoli emberek ismerete van mögötte (Kósa–Szemerkenyi, 1975).

A hagyományörzés pedagógiájának megvalósulása Győrújbaráton

Győrújbaráton Győr-Moson-Sopron megye legnagyobb falujában felismerték a hagyományörzés fontosságát, mind települési, mind pedig intézményi szinten. Ezen a közel 7000 lakosú településen a Csobolyó néptáncegyüttesnek köszönhetően mozgalommá vált a népi kultúra ápolása. Már a Pitypang óvodában kezdik a népi kultúra megszerettetését a kicsi gyerekekkel. A Győrújbaráti Pitypang Óvoda nevelőtestülete 1999 óta dolgozik helyi nevelési program alapján. A program szerint a gyermek alapvető tevékenysége a játék. Minden egyéb

tevékenység ebből kiindulva közelíthető meg. Nagy jelentősége van a mozgásnak, illetve az anyanyelvnek. Nagy hangsúly van a nevelés komplexitásán, ami annyit jelent, hogy az egyes nevelési területek csak elméletben választhatóak szét, a gyakorlatban mindig érvényesül az egymásra hatás. Olyan életteret igyekeznek megteremteni, ahol a napi együtt töltött idő a gyermekek és az ott dolgozó felnőttek számára is az öröm forrása. Olyan óvodát kívánnak működtetni, ahol a segítőkészség, a feltétel nélküli segítség, a sikerélményhez jutás, az önbecsülés és mások megbecsülése fontos gyermeknek, felnőttnek egyaránt. Az óvodai nevelés messzemenőig gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik, biztosítva minden gyerek számára az egyenlő hozzáférést, amelyben nem ad helyet az előítéleteknek sem társadalmi, sem nemi, sem egyéb tekintetben. Ebből adódóan olyan gyermek nevelése a cél, aki kiegyensúlyozott, érzelmvilága gazdag, nyitott és érdeklődő. Tiszteli és becsüli a természetet, hazájához, lakóhelyéhez érzelmileg kötődik (Pedagógiai program 2012). Ennek elősegítése érdekében minden évben 3 hetes projekt kapcsolódik Európa megismeréséhez, az elmúlt 5 évben pedig Magyarország megismeréséhez. Mindkét esetben a kultúra, az egyes országok és Magyarország szokásai, hagyományai, kapnak prioritást. A gyermekek nyelvén, az ő szintjükhöz mérten történik a témák feldolgozása. A gyerekeket és a szülőket is egyaránt bevonják a három hét munkájába, hisz a kiállításához gyűjtőmunkával járulhat hozzá az a kisgyerek, akinek kedve van. Ilyenkor az ovi három hétre mini múzeummá változik.

Az ünnepek és a néphagyományőrzés az óvodában igen szorosan összekapcsolódnak. A népszokások általában az egyházi ünnepekhez és az évszakok változásaihoz kötődnek. A magyar népszokásokban jeles napként tartjuk számon azokat az ismert ünnepeket, melyeket az óvodában is megünnepelnek Győrújbaráton. Nem lehet minden néphagyományt vagy népszokást újraéleszteni, feleleveníteni az óvodában, hiszen e szokások gyakran nem a gyermek, hanem a felnőtt életének szimbólumait hordozzák. A cél az, hogy a mondókákon, népi rigmusokon, verseken, népi gyermekjátékokon keresztül megismerjék és megszeressék a népi hagyományainkat a gyerekek. Azt ünnepeljük, ami közel áll a gyermekhez, aminek érzelmi töltése az ünnep lényegét érezteti. Olyan élményt jelent a gyermekek számára, ami a szülőföldhöz, a környezethez való kötődést segíti elő. Az ünnep lényege az azt megelőző készülődés, ami rengeteg tevékenységre, ötletek kidolgozására, önálló elképzelések megvalósítására ad lehetőséget az óvodában. Az előkészületeket maga az otthoni ünneplés teszi teljessé. Ez alól kivételt képez a Márton-nap és a Gergely-járás. Néhány ünnep arra is alkalmas, hogy az óvoda szélesebb nyilvánosság számára is megmutatkozzon, és ez a Márton-nap, az évzáró és a ballagás.

Magyarország-projekt

Minden évben más szemszögből kerül megközelítésre Magyarország, a hazánk. Az ország, amit minden korosztálynak a saját maga szintjén illik ismerni. Annak érdekében, hogy ez a győri újságíróknak ne jelentsen problémát, Magyarországot mint projektet a főszerep három hétre. A csoportoknak nagy a szabadságuk abban, hogy melyik oldalról közelítik meg az országszemléletet. A Mélykút utcai óvodában a hagyomány valamilyen formában minden évben jelen van. Legutóbb a népi tájegységek, szokások és a népművészet volt a téma. Egy logikusan felépített és kitalált projektterv mentén folyik a projekt minden évben. Komplexitás jellemzi ezt a háromhetes időtartamot. Ezekbe a hetekbe mindig bevontak az óvodában, mint külsős turisztikai szakembert, már az előtt is, hogy óvodapedagógiát kezdtem tanulni. Néptáncos múltam miatt a hagyományok a népművészet mindig is hozzám közel álló dolgok voltak.

Az óvodai gyakorlatom alatt is részt vettem a projektben, és sok mindent önállóan valósíthattam meg, az óvodavezető és az óvó nénikkel történt egyeztetés után. A szemléltetés és a hangulat megalapozásaként kiállítást készítettem, amihez a kiállított dolgokat én adtam kölcsön: kézzel festett asztal, székekkel, rábaközi viseletes baba, matyó baba, kapuvári viseletes baba, kalocsai hímzett terítő, szőttes, hőveji hímzett blúz és terítő, faragott csobolyó, hollóházi porcelán figurák, kalocsai tányérok, kerámia köcsögök.

A kiállításához paravánt használtam fel, amit bevontam zöld és piros krepp papírral, mert a paraván alapszíne fehér, valamint posztamenseket (*1. kép*). Miközben készült a kiállítás, a gyerekek nagyon érdeklődőek voltak, és volt olyan, aki felismert egy-egy kiállított darabot, és közben mondókáztunk, és népdalokat énekeltünk közösen.

Amikor elkészült, az asztalt és a székeket gyorsan birtokba vették, és ott zajlott a játék. A fiúk kalapot tettek a fejükre, és szerepjátékot játszottak, kártyáztak, mintha nagypapák lennének, és a kocsmában mulatnák az időt. Nagyon szépen megfigyelhető a komplexitás, már az elején, hisz új dolog készült, amit énekszó és magyarázat kísért. Fejlődött a kicsik szókincse, a dalokon keresztül a hallásuk, és szélesedett a látókörük az új tárgyak láttán.

1. kép. Népművészeti kiállítás a csoportszobában

Forrás: Saját készítésű fotó 2016

Az elkövetkező hetekben a különböző foglalkozásokon a régi szokások, a gazdag népi kultúra került elő. Mese-, versfoglalkozásokon a Benedek Elek által gyűjtött népmesék varázsolták el a kis ovisokat. Egy-egy mese többször is előkerült például bábozásnál, ahol pedagógusi segítséggel a gyerekek bábozták el a mesét, vagy például a kis gömböc meséjét a nagyok eljátszották a kicsiknek, akik ezt nagy érdeklődéssel nézték. A zenei foglalkozásokon a népzene volt a főszerep, amit mozgás is kísért, hisz mini táncházat csináltak az óvó nénik a Csobolyó néptáncegyüttes pedagógusai segítségével a gyerekeknek, amit ők nagyon élveztek. Megismerhették a népi mozgáskultúrát, népzeneét, népi hangszereket.

A néphagyományok különösen alkalmasak arra, hogy egy adott témát a lehető legtöbb oldalról közelítsünk meg, s ezáltal nyújtsunk sokrétű, mégis összefüggő ismereteket a gyermekek számára. A külső világ tevékeny megismerésébe nagyon sok minden belefér. Ezt a foglalkozást meg lehet tölteni matematikai tartalommal, sok új ismerettel és cselekvéssel. Így jött az ötlet, hogy a világhírű magyar gasztronómiáról, a régi ízekről és eljárásokról ne csak beszéljünk, hanem a gyerekekkel együtt valósítsuk meg. Egy sokak által kedvelt édességet készítettünk közösen, az almás rétest.

Ehhez minden kelléket otthonról szedtem össze. Régi zománcos tálat, tepsit, zsíros vindót mangalica zsírral, kenőtollat, réteslisztet, mérőpoharat, almareszelőt, cukrot, fahéjat, nyújtó ruhát. A mesét is a rétesről terveztem, és ahhoz a szereplőket is otthonról vittem, Mackó nénit és Mackó bácsit. Valamint az öltözékem is elütött a szokásostól, mivel kékfestő ruhát, karaktercipőt, a dédnagyanyám kékfestő kötényét és babos kendőjét öltöttem magamra, hogy ezzel is még inkább az óvodai csoportszobába tudjam varázsolni a régi idők hangulatát. Vittem

magammal kis kötényeket és kendőket, hogy aki szeretne, segíteni tudjon. Mikor megérkeztem az óvodába, a meglepetés erejével hatottam a különleges öltözékem miatt. Azonnal jöttek a kérdések a ruhával és az eszközökkel kapcsolatban. Az érdeklődést nagyon gyorsan sikerült felkeltenem.

Összegzés

A tapasztalatom szerint ezek az interaktív tevékenységek nagyon beleívódnak a gyerekekbe. A beszélgetéseik alapjául szolgál hosszú ideig, és a szülőknek is nagy átéléssel beszélnek az ilyen hetek alatt folyó óvodai munkáról. S így a gyerekeken keresztül egy kicsit formálhatók a szülők is, hisz ha a gyermekek jól érzik magukat és tudásuk gyarapodik, akkor ők is motiváltak lesznek. Ezért is hagyomány az óvodában, hogy a projekt zárásaként nyílt nap van. Eljöhetnek a szülők, megnézhetik, hogy mi minden zajlott az intézményben a projekt ideje alatt. Ezen a napon az ez idő alatt tanult mondókákból, versekből, énekekből, táncokból műsort készítenek a gyerekekkel az óvó nénik, és előadják a szülőknek. Ez mindig nagy sikert arat, és egyfajta visszaigazolása a szakmai munkának. Szerencsésnek mondható az óvoda, hisz a szülők nagyon agilisek, és vevők az új dolgokra, és jó, aktív szülői közösség működik az intézményben. Természetesen ez elengedhetetlen a sikeres munkához.

Úgy gondolom, hogy a hagyomány átadása, a hazaszeretet, a hagyománytisztelet kialakítása a gyermekekben így, ilyen komplex módon a leghatásosabb. Nagyon fontos, hogy a gyermekek és a pedagógusok is élvezzék a közös munkát. Ne kötelező jellege legyen, hanem spontán szívből jöjjön, mert ha így történik, akkor meghatározó élmény marad mindkét fél számára.

BIBLIOGRÁFIA

- Kósa L. – Szemerényi Á. (1975). *Apáról fiúra Néprajzi Kalauz*. Budapest: Móra Könyvkiadó.
- Kozma B. (2001). *A pedagógia alapjai*. Pécs: Comenius Bt.
- Pitypang Óvoda Pedagógiai Programja (2012): Győrújbarát
- Tarjánné, T. K. (2010). *Művészetekkel nevelés és a népi kultúra és hagyományátadás szerepe az óvodáskorú gyermek nevelésében*, In: Benedek K. – Sándor I. (szerk.): *Útravaló*, (pp. 7–14). Budapest: Hagyományok Háza

JUHÁSZ, VERONIKA

THE PEDAGOGY OF TRADITIONALISM IN GYŐRÚJBARÁT

In Győrújbarát there are 10 groups at nursery school. Kindergarten teachers use a special pedagogical programme in their professional practice. They give priority to traditionalism. Paying attention to traditionalism also plays a very important role in everyday life of the groups. Within the framework of projects children learn how to make dishes which were popular in the past or they get to know the tools of the old farms. They also can learn about the folk dance, music and the national costumes of several regions of our country. If children grow strong roots at a very early age, they will have a massive basis and whatever strong storm comes, they will be able to resist everything.